

cd.

Wykłady z historii matematyki w Wilnie

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/1, 207-208

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Drugie posiedzenie sekcji drugiej Kongresu zajmowało się *Planowaniem jako czynnikiem forsowania wzrostu gospodarczego*. Referat W. Falk (NRD) oraz kilka komunikatów — w tym komunikat nieobecnego na Kongresie J. Pajestki *Problemy strategii planowania gospodarczego w Polsce Ludowej* — omawiały znaczenie planowania gospodarczego w krajach socjalistycznych oraz w niektórych krajach rozwijających się, a także dokonywane w tych krajach w ostatnich latach udoskonalenia systemu planowania.

Referaty i komunikaty kongresowe mają ukazać się drukiem staraniem Akademii Nauk ZSRR; publikacja ta powinna zainteresować nie tylko historyków gospodarczych, ale i historyków nauki, a szczególnie historyków myśli ekonomicznej.

Eugeniusz Olszewski

WYKŁADY Z HISTORII MATEMATYKI W WILNIE

Dwie spośród wyższych uczelni Wilna, Państwowy Instytut Pedagogiczny (G.P.I.) oraz Państwowy Wileński Uniwersytet im. Wincasa Kapsukas, prowadzą od dłuższego czasu wykłady z historii matematyki.

W Instytucie Pedagogicznym wykłady były obowiązuje od 1959 r., a od 1966 r. historia matematyki jest dyscypliną fakultatywną, nadobowiązkową; prowadzenie lub zawieszenie zajęć zależy od decyzji dziekana. Początkowo wykłady z historii matematyki były obowiązkowe dla wszystkich słuchaczy z wyjątkiem kierunku technicznego, obejmowały one 50 godzin i trwały przez jeden semestr studiów na czwartym roku.

Na Uniwersytecie Wileńskim dla studentów wszystkich kierunków Wydziału Matematycznego obowiązują na piątym roku wykłady z historii matematyki, w wymiarze 40 godzin, w ciągu jednego semestru. Podczas zajęć, które mają dać ogólną syntezę dziejów wiedzy matematycznej, opartą na charakterystyce poszczególnych epok historycznych od starożytności do XX w., specjalną uwagę zwraca się na naukę rosyjską i radziecką przełomu XIX—XX w. oraz na naukę europejską XVII—XVIII w.

Bliższa analiza przerabianego materiału wykazuje, że program nie uwzględnia ani działalności naukowej braci Jana i Jędrzeja Śniadeckich, ani roli i dorobku polskiej szkoły matematycznej.

Tematyka dwugodzinnych wykładów przedstawia się następująco: *Matematyka epoki powstania pierwszych pojęć w naukach ścisłych (klasyfikacja I. Kołmogorowa)*. *Matematyka egipska i babilońska*; *Matematyka w starożytnej Grecji*; *Matematyka krajów islamu*; *Matematyka w starożytnych Indiach i Chinach*; *Matematyka w Europie w okresie wieków średnich*; *Matematyka epoki renesansu*. *Początki matematyki wielkości zmiennych*; *Newton i Leibniz*; *Matematyka europejska w XVIII wieku*; *Euler i jego szkoła*; *Zarys rozwoju matematyki w XIX wieku*; *Początki matematyki w Rosji*; *Arytmetyka Magnickiego*; *Najwybitniejsi rosyjscy uczeni akademicy-matematycy XVIII stulecia. (Uczniowie Eulera)*; *Rozwój matematyki rosyjskiej w XIX wieku*; *Zarys rozwoju matematyki po rewolucji październikowej*; *Główne kierunki rozwoju matematyki w XX wieku w Wilnie*; *Początki rozwoju matematyki na Litwie*; *Założenie Akademii Wileńskiej i jej najwybitniejsi matematycy*; *Rozwój matematyki w dawnym Uniwersytecie Wileńskim w okresie Szkoły Głównej Litewskiej*; *Rozwój matematyki w dawnym Uniwersytecie Wileńskim w okresie „Uniwersytetu Cesarzkiego” (1803)*; *Ogólny szkic rozwoju matematyki na Litwie po rewolucji październikowej*.

Podstawą powyższego programu historii matematyki są założenia opracowane

przez prof. A. Juszkiewicza¹, z uwzględnieniem pewnych modyfikacji dostosowanych do tła historycznego i potrzeb lokalnych.

Niezależnie od wysłuchania cyklu wykładów, studenci obowiązani są przygotować pracę seminaryjną, która jest warunkiem zaliczenia roku. Wykłady z historii matematyki prowadzi Polak, dr Bohdan Chmielewski.

cd.

Francja

SYMPOZJUM MIĘDZYNARODOWE NA TEMAT WDRAŻANIA POSTĘPU TECHNICZNEGO *

Komitet Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Historii Techniki, utworzony w 1968 r. w ramach Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, rozpoczął działalność od podjęcia badań nad wdrażaniem postępu technicznego przez kraje nie będące jego inicjatorami¹. Pierwszy etap prac skoncentrowany został na hutnictwie i energetyce XIX w., a do podjęcia skoordynowanych badań zaproszeni zostali przedstawiciele Czechosłowacji, Francji, Japonii, NRF, Polski i Stanów Zjednoczonych.

Podsumowaniem tego etapu prac było sympozjum zorganizowane na wniosek Komitetu i staraniem jego sekretarza generalnego prof. M. Daumasa (Francja) przez francuski Narodowy Ośrodek Badań Naukowych. Odbyło się ono w Ośrodku Kultury w Pont-à-Mousson w Lotaryngii w dniach 29 VI — 4 VII 1970 przy udziale niespełna 50 uczestników z 13 krajów (prócz 6 krajów już wspomnianych reprezentowane były: Belgia, Kanada, Norwegia, Rumunia, Wielka Brytania, Włochy i Związek Radziecki), przy czym oprócz historyków techniki szczególnie licznie reprezentowani byli historycy gospodarczy.

W ciągu 6 dni obrad wysłuchano i przedyskutowano 28 referatów, z czego 23 przypadało na wymienione sześć krajów, trzy — pochodziły z Wielkiej Brytanii i po jednym — z Kanady i Włoch. Prócz tego referat wprowadzający do obrad wygłosił prof. Dumas, a podsumowania obrad dokonali: prof. M. Lévy-Leboyer (Francja) i prof. E. Olszewski (przewodniczący Komitetu Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Historii Techniki). W skład delegacji polskiej wchodził poza tym: prof. I. Pietrzak-Pawłowska, która z ramienia Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN kierowała przygotowaniem polskiego udziału w sympozjum², oraz prof. J. Pazdur i doc. J. Łukasiewicz; wygłosili oni referaty, dające całościowy obraz wdrażania postępu technicznego w hutnictwie polskim w XIX w.³

Kolejne sympozjum związane z podjętą przed dwoma laty problematyką odbędzie się w sierpniu 1971 r. w Moskwie w ramach XIII Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki.

E. O.

¹ A. Juszkiewicz: *Programma po istorii matematiki*. Moskwa 1960.

* Artykułowe omówienie problematyki sympozjum ukaże się w jednym z najbliższych numerów „Kwartalnika”. (Przypis redakcji).

¹ Por. w nrze 1/1969 „Kwartalnika” (ss. 217—218) informację o powołaniu tego komitetu i o planach jego działalności.

² Por. w nrze 2/1970 „Kwartalnika” (ss. 446—448) sprawozdanie z sesji Zespołu Historii Polskiej Techniki Hutniczej i Odlewniczej Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w listopadzie 1969 r., gdzie dokonano m. in. podsumowania pierwszego etapu tych przygotowań.

³ Referaty te opublikowane zostaną w szóstym zeszycie serii D („Historia Techniki i Nauk Technicznych”) „Studiów i Materiałów z Dziejów Nauki Polskiej”.